

o. prof. dr hab. Andrzej Napiórkowski OSPPE

Wydział Teologii

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Recenzja rozprawy habilitacyjnej i dorobku naukowego ks. dra Sławomira Kunki

1. Wprowadzenie

Istota badań ks. dra Sławomira Kunki, a zatem główna jego idea, za jaką opowiada się w swoich artykułach naukowych przedkładanych jako rozprawa habilitacyjna z przewodnim tytułem „Teologia płciowości człowieka w optyce natury i łaski” bez wątpienia zasługuje na uwagę czytelnika. Wydaje się, że dzisiaj żaden teolog nie może poniechać bycia na bieżąco z tą ideą. Koncepcja antropologii teologicznej znajduje się bowiem obecnie w samym centrum wielkiego zmagania o rozumienie człowieka. Spór o człowieka nabiera aktualnie coraz większej ostrości. Przechodzenie cywilizacyjne i kulturowe Europy Zachodniej od postawy chrześcijaństwa do religijnej obojętności, łączącej się z sekularyzacją i wrogim sekularyzmem staje się wielkim wołaniem do Kościoła i teologów, aby ratować człowieka.

Praca naukowa ks. Kunki zawarta w dwunastu publikacjach pod wiodącym tematem „Teologia płciowości człowieka w optyce natury i łaski” nie tylko wpisuje się w lubelski personalizm, czy wręcz go współtworzy, ale także w pewnej mierze po części poszerza krakowską szkołę antropologiczną. Odniesiony do ram filozoficzno-etycznych i teologicznych – osadzony przede wszystkim w nurcie tomizmu – personalizm lubelski w wydaniu Czesława S. Bartnika, Wincentego Granata, Alberta Krąpca, Tadeusza J. Stycznia, Stanisława Kowalczyka, Krzysztofa Guzowskiego, podkreślał (i czyni to nadal) godność oraz wyjątkowość każdej osoby ludzkiej. Bez wątpienia stanowił wielką przeciwwagę dla

kolektywistycznych i rasistowskich ideologii dominujących w niektórych okresach historii Polski, jakie wyrastały z radzieckiego marksizmu i niemieckiego faszyzmu.

Prymat osoby ludzkiej nad państwem był właściwy także krakowskiej szkole antropologicznej, do której wolno zaliczyć jako znamienitych przedstawicieli m.in. Konstantego Michalskiego, Romana Ingardena, Władysława Stróżewskiego, Karola Wojtyłę, Józefa Tischnera, Jana Galarowicza. Ośrodek krakowski inspirował się bardziej fenomenologią niż tomizmem. To tu pod koniec dwudziestego wieku ideowo zrodziła się też wizja solidarności, polegająca na uznaniu i potwierdzeniu wzajemnych powiązań jednostek i ich wzajemnych obowiązków. Ona też wpłynęła znacząco na kształtowanie się społecznego nauczania Jana Pawła II, szczególnie w odniesieniu do kwestii takich, jak: prawa i obowiązki człowieka, sprawiedliwość społeczna i dobro wspólne.

W swoim dorobku ks. Kunka jest wyrazistym przedłużeniem afirmatywnej postawy wobec personalizmu na polskim gruncie. Integralnie ukazuje z jednej strony humanizm prawdziwie ludzki, polegający na głębokim szacunku dla osoby ludzkiej wypływający już z natury, jak i z drugiej strony przedstawia „humanizm wcielenia”, polegający na odniesieniu się do Chrystusa jako tego, kto jest niezbędny dla zrozumienia bytu ludzkiego i obrony godności człowieka, co daje podstawę do analiz kategorii łaski.

2. Recenzja artykułów stanowiących podstawę rozprawy habilitacyjnej

We wprowadzeniu w ocenę dorobku naukowego ks. dra Sławomira Kunki należy najpierw podkreślić pole jego wcześniejszych badań naukowych, gdyż ma to znaczenie dla tzw. oglądu całości jego naukowych osiągnięć, a zwłaszcza jego rozprawy habilitacyjnej. Otóż Autor był dość dobrze przygotowany do badań w zakresie antropologii teologicznej. Nie bez znaczenia była jego obecność na doktoranckim seminarium naukowym prowadzonym przez ks. prof. dra hab. Krzysztofa Góździa (Katedra Historii Dogmatów) oraz napisana pod kierunkiem tegoż Profesora rozprawa doktorska nosząca tytuł *Teologiczna wizja cielesności człowieka w nauczaniu Karola Wojtyły – Jana Pawła II*. Tę pracę doktorską ks. S. Kunka obronił publicznie 17.06.2010 r.

To w akademickim środowisku Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie nasz Habilitant uczył się właściwego spojrzenia na teologię, a jego intelektualnymi mistrzami byli propagatorzy odnowionej teologii w świetle ducha i doktryny Drugiego Soboru Watykańskiego. Nie bez znaczenia na myślenie i działanie Kunki pozostają także wpływy

teologicznych osiągnięć diecezji pelplińskiej oraz akademickiej kultury Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jak widać od jego doktoratu upłynęło do dzisiaj czternaście lat, a więc przedstawia już dojrzałą i przemyślaną refleksję w swoim obszarze badawczym. Wypada jednak dodać, że zainteresowania ks. Kunki są znacznie szersze. W swoim autoreferacie już na s. 1 wyznaje: „Zainteresowania moje dotyczą personalizmu uniwersalnego, antropologii teologicznej, soteriologii integralnej oraz mariologii. Główną oś mojego obecnego zaangażowania naukowego wyznacza nurt tzw. mariologii obiektywnej. To nowy kierunek, pionierski, choć głęboko związany z personalizmem uniwersalnym i protologią integralną”.

Przejdźmy jednak teraz do szczegółowych analiz tematyki „Teologia płciowości człowieka w optyce natury i łaski”, jaka została zaprezentowana w przeciągu 11 lat (od roku 2011 do 2022) w periodykach polskich o różnej punktacji w świetle oceny Ministerstwa Nauki i Edukacji. Przywołajmy na początku tytuły tych artykułów: 1. *Bóg Stwórcą człowieka*, „Roczniki Teologii Dogmatycznej” 2011 t. 3(58), s. 187-199; 2. *Obraz Boży w człowieku*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2012 t. 11, s. 113-131; 3. *Grzech pierworodny a obraz Boży w człowieku*, „Polonia Sacra” 2014 nr 4(37), s. 59-79; 4. *Mężczyzna i kobieta obrazem Boga. Płeć a obraz Boży w człowieku*, „Teologia w Polsce” 2013(7) nr 2, s. 101-113; 5. *Natura i osoba. Personalistyczne ujęcie natury człowieka według Karola Wojtyły*, „Roczniki Teologii Dogmatycznej” 2013 t. 5(60), s. 119-140; 6. *Natura człowieka a ludzka płciowość*, „Teologia w Polsce” 2012(6) nr 1, s. 89-100; 7. *Natura Boga a płeć człowieka*, „Roczniki Teologiczne” 2015 t. 62, z. 2, s. 207-226; 8. *Szkic do teologii ludzkiej płciowości*, „Polonia Sacra” 2012 nr 31(75), s. 177-198; 9. „*Równi aniołom*” (Łk 20, 36). *Płeć człowieka w perspektywie wieczności*, „Roczniki Teologii Dogmatycznej” 2012 t. 4(59), s. 243-258; 10. *Chwałą Ojca żyjące dzieci. Szkic do protologii integralnej*, „Studia Pelplińskie” 2017 t. 50, s. 275-289; 11. *Misterium dziewiczej Matki Boga w cieniu jerozolimskiej świątyni. Czy Maryja wychowywała się w świątyni?*, „Teologia w Polsce” 2022(16) nr 1, s. 67-79; 12. *Józef z Nazaretu – ojciec przy Dziewicy. Eden na nowo odczytany*, „Studia Pelplińskie” 2022 t. 56, s. 195-216.

Stanowisko przedstawione przez ks. Kunkę w tych artykułach jest bez wątpienia dojrzałe. To przemyślana, dość prosta strukturalnie, logiczna i spójna treściowo prezentacja osoby ludzkiej z akcentem na płciowość w świetle Objawienia judeo-chrześcijańskiego. Ta forma rozprawy naukowej wydaje się wprawdzie niekiedy dość odtwórcza i spolegliwa wobec aktualnego Magisterium Kościoła w niektórych aspektach badanego przedmiotu, jakim jest pochodzenie, natura, płciowość, szczęście doczesne i przeznaczenie człowieka, a za mało kreatywna i stawiająca pytania. Można by niekiedy więcej oczekiwać współpracy teologii z

antropologią biologiczną, psychologią, socjologią czy nawet kosmologią. Za mało jest pytań o „prawdy niebezpieczne”, choćby odnoszące się do początków wszechświata, do natury ewolucji, do istnienia zła, do ateizmu i agnostycyzmu, do religijnej obojętności, do obiektywnych podstaw prawa moralnego w kontrowersjach między prawem naturalnym a Boskim. Studiując refleksję Kunki, nie sposób oprzeć się przekonaniu, iż Autor czasami popada w starą koncepcję teologii jako „królowej nauk”, odwracającej się plecami od najnowszych niekiedy kontrowersyjnych postulatów współczesnej nauki (*science*) w interesującym nas zakresie.

Konstruując swoją formę antropologii teologicznej, określanej jako tzw. „antropologia adekwatna”, Autor swobodnie posiłkuje się treścią innych traktatów dogmatycznych, takich jak: trynitologia, chrystologia, charytologia, hamartiologia, józefologia czy mariologia. Co jest sprawą naturalną i oczywistą, szkoda jednak, że rzadziej odnosi się do teologii moralnej, demonologii, eklezjologii, sakramentologii czy eschatologii. Niemniej widać u Habilitanta interdyscyplinarność i rozległą znajomość całej teologii systematycznej, gdyż zjawia się np. prezentacja tematyki angelologicznej w formie wykładu zatytułowanego „Równi aniołom” dla Towarzystwa Naukowego KUL w roku 2012.

Poszczególne elementy teologii płciowości w świetle natury i łaski zachowują właściwe proporcje i już na pierwszy rzut oka przekonujemy się o dość trafnym doborze i dalekowzrocznym wręcz rozplanowaniu zagadnień. Kunka nie traci z oczu całości tematyki, ale z rozmysłem w kolejnych latach dobiera następne zagadnienia, jakie należy przebadać. Całość 12 artykułów prezentuje zatem rzetelnie ustawione badania tak problemowo, jak i historycznie w sensie sekwencji ich opracowywania.

Dzieło Habilitanta jest spójne, symetryczne, strukturalnie pomyślane. Najcenniejsze w tej pracy jest to, co zawsze decyduje o wysokiej wartości naukowej badań: a mianowicie: nowatorski temat, zasięg refleksji, zwięzłość merytoryczna i poprawność metodologiczna. Przede wszystkim wypada przyznać dla tych artykułów wysoką ocenę za zastosowaną metodologię. Skutkowało to właściwymi analizami, a potem syntezami i wnioskami.

Gdy chodzi o źródła, jakie wyrażone są w przypisach, trzeba stwierdzić, że są poprawne. Sporządzone fachowo; według wymogów, jakie były zresztą stawiane przez poszczególne redakcje czasopism, do których nadsyłano omawiane artykuły. Bogata bibliografia całości publikacji stanowi kompendium literatury dla omawianej tematyki. Widać doskonały warsztat – na tle całego dorobku – i jego rozwój oraz coraz większą precyzję myślenia i wyrażania. A zatem nie bez podstaw wolno wyrazić stanowisko, iż Kunka w swojej pracy – w obu sensach tego terminu, czyli w 12 artykułach, jak i w całym procesie twórczym – posiada

już dzisiaj autentyczny warsztat teologiczny. Wykazuje samodzielność myślenia. Stawia tezy, wyciąga wnioski, wskazuje następne obszary badawcze.

Trzeba też skierować uwagę na aktualną wartość pracy naukowej naszego Habilitanta. Problematyka antropologiczna szczególnie w pierwszej dekadzie XXI wieku staje się polem potężnego zmagania o człowieka. Jest to zmaganie ideowe. Mamy bowiem nazbyt często do czynienia z powierzchownością przekazu w mediach społecznościowych przechodzącą niekiedy w błędy tak w łonie samego *Magisterium Ecclesiae* (zob. błogosławieństwo par / związków jednopłciowych), w teologii¹, ale i wśród wiernych, jak i na zewnątrz świata katolickiego. Stąd publikacje Kunki winny być dla współczesnego czytelnika cennym przewodnikiem w odniesieniu do ujęcia osoby ludzkiej, która odpowiada rzeczywistym treściom Objawienia chrześcijańskiego i ich interpretacji w duchu *sensus fidei*, będącego darem Ducha Świętego. W tej poprawności merytorycznej znajduje się wielka wartość jego badań, które są autentycznie teologalne, jak i wartościowe naukowo. Za przykład niech posłużą choćby takie kwestie, jak: zaakcentowanie przez Teologa z Pelplina ludzkiej płciowości, służącej osobie ludzkiej do osiągnięcia pełni człowieczeństwa, zgodności wiary i rozumu, wpisania maryjności i mariologii w trynitologię.

3. Recenzja pozostałego dorobku naukowego

Wczytując się w pozostały osiągnięty dorobek naszego Autora, dostrzegamy też inną przestrzeń badawczą. Można wskazać jeszcze na cztery kierunki dalszych badań ks. Kunki, a mianowicie na wspomnianą już mariologię obiektywną, podejście integrujące w jego refleksji na różnych polach tematycznych (antropologia, mariologia, soteriologia i inne), zbawczy plan Boga Ojca jako Stwórcy (protologia integralna / soteriologia; eklezjologia integralna w aspekcie trynitarnym i antropologicznym) oraz popularyzację katolickiej dogmatyki w optyce duchowości. Ks. Kunka publikuje artykuły ściśle naukowe w liczących się periodykach. Nie wolno tu pominąć także i jego wystąpień na konferencjach naukowych. Na swoim koncie ma także staże naukowe.

¹ W historii można wskazać choćby na takie poważniejsze błędy doktrynalne, jak arianizm, pelagianizm czy nestorianizm, jansenizm, *sola scriptura*. Błędy o różnym ciężarze doktrynalnych wciąż się pojawiają. Można tu wskazać choćby na takie przestrzenie, jak: interpretacja Pisma Świętego z ignorowaniem kontekstu historycznego i kulturowego, jego literalne i dosłowne lub symboliczne interpretacje; zasady moralne dotyczące seksualności; rozumienie sakramentu pokuty i pojednania, Eucharystii czy małżeństwa; pobożności maryjnej, kultu świętych, szafarstwa odpustami.

W jego dorobek wlicza się również potężna aktywność dydaktyczna. Z autoreferatu wyczytujemy o tym jego zaangażowaniu dydaktycznym. Od 1 października 2010 r. był zatrudniony jako asystent przy Katedrze Historii Dogmatów na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II, a następnie jako adiunkt, gdzie pracował do 30.09.2015 r. W tym czasie wykładał teologię dogmatyczną w MSD w Lublinie oraz w WSD w Kielcach. Z dniem 1.10.2016 r. zatrudniono go jako asystenta w Katedrze Teologii Fundamentalnej i Dogmatycznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie od 1.10.2018 r. pracuje jako adiunkt. Od 1.10.2010 r. nieprzerwanie wykłada też teologię dogmatyczną w WSD w Pelplinie, gdzie od 1.09.2015 r. posługuje wciąż jako ojciec duchowny w tymże seminarium duchownym.

Ks. Kunka wypromował 18 magistrów, organizował i współorganizował kilkanaście konferencji naukowych, sesji ekumenicznych. Należy ponadto do kilku organizacji i towarzystw naukowych, współtworzył komitety redakcyjne i rady naukowe czasopism. Jest tłumaczem pięciu książek. Od wielu lat pełni funkcję dyrektora kieleckiej „Niedzieli”. Sporo jego osiągnięć dotyczy też popularyzacji teologii. Czynił to w różnorodnych formach: homiletycznej, katechetycznej, publicystycznej. Trzeba tu również wskazać na różnego rodzaju referaty, konferencje, prelekcje, czy innego typu wystąpienia. W ramach studiów podyplomowych dla katechetów od 2018 roku prowadzi zajęcia z wybranych traktatów teologii dogmatycznej. Jest także cenzorem książek religijnych w swojej macierzystej diecezji. Wykładał gościnnie w Lublinie, Kielcach, w Krakowie, w Rużomberoku.

Dorobek naukowy Habilitanta ubogacają książki i artykuły popularno-naukowe w liczbie 19. Ponadto może się on poszczycić redakcją 4 innych pozycji jako druków zwartych. Jego aktywność naukową poza uczelnią i o zasięgu międzynarodowym tworzą współpraca z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W tamtych lokalizacjach miał on swoje referaty i odbywał staże naukowo- dydaktyczne. Nie wolno też pominąć milczeniem jego 3 artykułów w czasopismach zagranicznych (1 po francusku, 2 po angielsku) i 1 wykładu w języku angielskim.

A zatem spotykamy się w przypadku naszego Habilitanta z obfitością jego zaangażowania w dydaktykę i organizowanie warsztatu naukowego dla innych. Widać wyraźnie jego udzielanie się w duszpasterstwie, w formacji przyszłych kapłanów w swojej macierzystej diecezji. W konsekwencji mamy do czynienia z miarodajnym i realnym teologiem, co nie pozostaje bez wpływu na kształt jego pracy, która jest eklezjalna i eklezjologiczna.

Wobec powyższego ks. Kunka spełnia różne funkcje równoległe: prowadzi badania naukowe, publikuje, administruje, duszpasterzuje, formuje duchowość. Stąd jego teologia nabiera praktycznych wymiarów; jest autentycznie eklezjotwórcza. Jego udzielanie się dla Kościoła powszechnego i lokalnego jest imponujące i bezsprzecznie zasługuje na ogromne uznanie. Biurko i biblioteka to nie jedyne przestrzenie jego kapłańskiej i naukowej pracy. Dlatego w przypadku tego Habilitanta należy dostrzec nie tylko jego wiedzę, ale i teologiczną mądrość. A mądrość teologii odnosi się przecież nie tylko do zrozumienia i refleksji nad doktrynami religijnymi, tradycjami i praktykami wiary, czy też do krytycznego ich badania i analizy w odniesieniu do współczesnych wyzwań, ale winna odnosić się i stawać ewangelicznym przekazem, moralnymi wskazaniem dla rozwoju duchowego zarówno społeczności, jak i jednostek, a zwłaszcza przyszłych kapłanów.

Innym cennym elementem naukowych poczynąń ks. Kunki, jaki objawił się właściwie w całej jego działalności, jest tendencja holistyczna. Teolog z Pelplina dąży do integralnej wizji człowieka, wynikającej tak z natury, jak i z łaski. Jest to czytelne nie tylko w całym drukowanym dziele habilitacyjnym – przedłożonym w formie artykułów – ale też w ogólnym jego dorobku naukowym. Na jego samodzielność badawczą wskazują także wnioski stawiane w jego publikacjach, a które są nie tylko podsumowaniem już wcześniej przedłożonych analiz, lecz są wskazaniem dla przyszłych badań. Potrafi zatem widzieć też i to, co należy jeszcze przebadać. Wskazuje na konieczność podjęcia kolejnych analiz takich problemów, jak integralne ujęcie osoby ludzkiej w świetle natury a zwłaszcza w perspektywie męskości lub kobiecości.

4. Podsumowanie

W swoim postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego ks. dr Sławomir Kunka zrezygnował z przedstawienia jednolitej monografii, ale wybrał drogę wieloletnich publikacji 12 artykułów naukowych, które zawarł w jednym przewodnim temacie, a mianowicie „Teologia płciowości człowieka w optyce natury i łaski”. Już pobieżna lektura tych publikacji potwierdza nie tylko ich merytoryczną spójność, ale też i rozwój rozumienia samego zagadnienia u naszego Teologa z Pelplina. Natomiast głębsza analiza całego dorobku ks. Kunki prowadzi do stwierdzenia, że jego wyniki wnoszą pewne *novum*, co jest ważne dla wartości naukowej prowadzonych badań. W kończącej podsumowanie całego dorobku ks. dra

Sławomira Kunki myśli, o czym nie było do tej pory mowy, warto zwrócić uwagę na piękną duchowość całej jego teologii. Najczęściej bowiem mamy do czynienia z suchą prezentacją akademickiej refleksji nad treściami Bożego Objawienia, tu natomiast są bardzo spójne racjonalne analizy, prowadzące nas w głąb duchowości chrześcijańskiego misterium.

5. Wniosek końcowy

Wnikliwa lektura i analiza tak dwunastu artykułów zgrupowanych w temacie „Teologia płciowości człowieka w optyce natury i łaski” a przedstawionych jako rozprawa habilitacyjna oraz całego dorobku naukowego ks. dra Sławomira Kunki, prowadzi mnie do zdecydowanego wyrażenia mojej bardzo dobrej oceny wobec tej zaprezentowanej całości. Pracowitość ujawniona w poszukiwaniach źródłowych, rzetelność analiz, solidność warsztatu interpretacyjnego, dalekowzroczność teologicznego myślenia, odpowiedzialne wnioski, klarowny język, właściwa bibliografia, postulowanie dalszych badań i wskazanie na nierozwiązane problemy, stanowią rzeczywistą podstawę do przyznania naszemu Pełpińskiemu Teologowi statusu samodzielnego pracownika naukowego.

Uważam, że ks. dr Kunka spełnia wytyczne, jakie podaje Ustawa o Prawie o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 1668; roz. 3, art. 218-226) w swoim wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Stąd wnoszę o kontynuację przewodu habilitacyjnego, mającego na celu nadanie kolejnego stopnia naukowego ks. drowi Sławomirowi Kunce, gdyż obydwie przedstawione przez niego linie badań naukowych (artykuły jako rozprawa i dorobek) oceniam jednoznacznie bardzo pozytywnie.

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
w Krakowie
Wydział Teologiczny
KATEDRA EKLEZJOLOGII
31-002 Kraków, ul. Kanonicza 9

o. prof. dr hab. Andrzej Napiórkowski OSPPE

AN
EKLEZJOLOGII
Kraków, w dzień św. Stanisława 2024 r.

8. 05. 2024 r.